

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Herodotus. Capvt XIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Pisistratus.

CAPVT XII.

Solonia cum
Pisistrato
comparatio.

Solonia æmulus exitiit Pisistratus, vario tamen eloquentiæ genere: illius grauis, auſtera, & plerumque horribilis oratio: huius ſuauiſ, & amœna dictio: ille frangere ſtudebat animos, hic mollire: ille vaſto impetu irrupens in animos rumpebatur: hic leniſſim, & leniter irrepens penetrabat: ille vaſe fictili panactæ ſuccum, hic poculo aureo melleis fauis obliquo propinabat venenum: ille ſecare ſe, & vere profitebatur, vt ſanaret: hic ſoporabat, vt iugularet: ille veluti fuſcina armatus irruerat: hic aureo reti piſcebatur. Ad ſummum, tantum dicendo valuiſſe fertur, vt Athenienſes illi Regium Imperium, oratione capti permitterent: cum præſertim amantiſſimus patriæ Solon cõtra niteretur: ſed alterius ſalubriores erant conciones, alterius diſcretiores: quo euenit, vt alioqui prudentiſſima ciuitas, libertati ſeruitutem præferret.

Themistocles.

CAPVT XIII.

Themistocleſis victoriis laureis affloſcunt eloquentiæ palma: Magnum ſiquidem viri, & ad oratoria decora natum ingeniũ, quem prima, veluti ſurgentiſ lux eloquentiæ mirificum ſpondebat oratorem. Nam & puer, eo tempore, quo alij inter proleſtantis ætatula blanditiis laſciunt, iam tota mente forum, & accuſationes, deſenſionesque ſociorum cogitabat. Verum, (vt in Iulio Caſare contigit) æſtus militariſ gloriæ longè ab ijs oratorũ curis hominem abripuit, vbi Militiadis trophæa cogitare cœpit, ingentiſque honoris ſtimulis noctes, dieſque cõfigi. Nec ſanè ſatue reſpõdit, cum iã blandiente eloquentiæ gloriã interrogatus ab aliquo, virum mallet Homerus, an Achilles fieri? Tu verò quem remalles (inquit) Olympicum victorẽ, an victoriſ præconem? Ex quo animum ad ſtudia bellica totum adiecit, & ea geſſit, quæ orbi terrarum ſtupori fuerunt. Apparent in eiuſ dictis ſplendidiffimi ingeniij lumina. Quid hoc exordio grauius, quo apud Andriõs legatus vſus eſt: *Veſtram hodie in urbem, Andrieniſes, appulſi duorum numinũ comiſaſtu ſtipatũ, ſunda, et vici-*

ἄλλοι ἰσχυροὶ
ἴσασιν ἄλλοι

lenia. Quid eo acutiũ, cum Eretrienſes irridẽs *ἄλλοι ἰσχυροὶ ἴσασιν ἄλλοι* aiebat? *gladium quidem habere ſicut Teuthidas, noſt̄ lac̄ & Cor autem non habere.* Iam verò ſublime quod *ἄλλοι ἰσχυροὶ* dixit apud Perſarum Regem orationem varijs, pictiſque ſtragulis eſſe ſimillimã, vt enim illa, ſic hanc explicatã oſtentare imagines, & figuras, contractam verò occultate, atq; delere. Conſtat ex ijs Themistoclem eloquentiã, ſed ipſa etiam eloquentiæ animã (prudentiã intelligo) præſtitiffe, qui meritò à Cicerone inter veteres oratores recenſetur.

Herodotus.

CAPVT XIV.

Diſpliceant huic roſæ, & baſama, cui non placet Herodotus. Hortus eſt eiuſ hiftoria, varijs arboribus conſitus, innumerifque florum diſtinctus areolis, ex quo ætæni ſpirant odores. De rerum veritate nihil hic attinet dicere, quando ab eruditis hominibus eiuſ cauſam ſuſceptam, deſenſamque video. Stylus certè iſ eſt, qui non niſi ab imperitiſ, aut maleuoliſ reprehendi poſſit. Torus eſt dulciſ, candiduſ, fuſuſ, ſine vllis falebris, quaſi ſedatus amnis fluens. Verba lecta, ſonantiã, lenia, non ſecus, ac micantibus illuſa ſoſculis aſarota, inter ſe, quam venuſtiſſimo nexu coherent, quibus amœna figurarũ varietas, magna orationiſ temperie aſpergitur, & ipſa dialecti mollitiẽ multum affundit ſuauiſ. At quod ſummam habet in Herodoto iucunditatis illecebram, Poëticuſ quidam decore ex Homeri ſacrario petituſ in eiuſ ſcriptiſ affloſcit: ſic enim a bitror poëtica in oratione verba, aut numeroſ palam conſectari vitium eſſe, vel maximum, at poëſeos quaſdam venerẽſ latentẽſ, arcaneſ, ſubtileſ, immiſcere, magna eſt induſtriã, & plurimum habet voluptatiſ. Vt enim vino aſſituſ mandragoras illi ſuauiſtatẽ quandam leniter inſtillat, qua fit, vt, qui bibunt, & ſi minimè cauſam ſentiant, delectationem tamen hauriant. Pari proſectò ratione Poëtarum ſoſculiſ illigata ſubtiliter oratio latens habet quoddam aucupium iucunditatiſ. Quod in Herodoto facile animaduertat, cuiuſ hiftoria, vt ait Dionyſiuſ Halicarnanſenſiſ propter ſuadelam illam, & venuſtatẽ optima poëſiſ ſimiliſ poteſt videri. Accedit ipſa dictioniſ minimè moroſa ſimplicitat, maieſtatiſ lepoſ, & quædam ex elocutioniſ facilitate volubilitat, quæ Plutarchuſ etſi Herodoto in-

Dionyſ.
Halicarn.
τὴν

quior diffiteri non potest. Mirum profecto est, cur post tot sacula Cheronæus ille, vir a lioqui moderatus hominis gloria circumluētis, cui tot Theatra plauserant sepultos cineres ausus sit infestari, fuit in eo præter modum φιλοπατρις, qui affectus in splendidis ingenijs est, plerumque non obscurus.

riam audiret recitantem, subito prorupit in lacrymas, quasi quodam mentis furore incitatus. Tum patrem eius intuens Herodotus, μαχαρίζωσέ τ' ευτυχία δλασε, ο γαρ σός υός την ευνην δεγδσαν εχει προς τα μαθηματα. Nec sanè sefellit omen, ita vana quasi literarum supellectili, & admirabile eloquentia floruit, acutus, concitatus, nervosus, densus, solidus, sapientiæ plenus, & iudicij. Quanti eum fecerit postea grauisimorum virorum iudicia declarant: Demosthenes certè sua manu octies dicitur eius historiam descripsisse. Cicero libro 2. de oratore hoc illustri elogio eundem honestauit. Post Herodotum Thucydides omnes dicendi artificij, mea sententia, facile vincit; qui ita est creber rerum frequentia, vt verborum propè numerum sententiarum numero consequatur, ira porro verbis est aptus, & presius, vt nescias vtrum res oratione, an verba sententijs, illustrentur. Marcellinus adeo sublimem esse dicit, vt ne in miserationibus quidem ab hac grandiloquentia discedat. Verum vt veterum artificum statuas, propter factum quendam antiquitatis horrorem, miramur magis, quam probamus in omnibus. Sic Thucydides, licet ob dicendi maiestatem, ætatisque fauorem, maxima commendatione dignus posteris visus fuerit, iusta tamen reprehensione nullo modo caruit. Nam (vt ea, quæ ad historiam pertinent, omittam) in stylo sæpe durus est, acerbus, densus, austerus, vehemens, terribilis, perplexus, tortuosus: & verba quidem visitata respuit, plerumque etiam affectat aliena, quò per obscuritatem doctrina capter opinionem, hyperbaris & traiectionibus orationem implicat, figuras nominum morosius cõsectatus, vt vel peritorum sensus fugiat. Ad hæc in compositione, & iunctura de industria tam rudis est, vt videatur tortens ad saxa alius strepere. Quod ad eius orationes attinet, eas Cratippus molestas, & odiosas vocat: Cicero easdem nec posse imitari, si velit; nec velle, si possit, profiterur. Est enim potius Orator; cui, vt Philisto, amatores semper defuerunt. Hæc, & cætera vitia, quæ profectus est Dionysius Halicarnassens, Thucydidem infuscant: vno tamen antiquitatis, & grauitatis nomine semper laudatus est.

Quidam Marcell. de vita Thucyd. πολυς ην τυχαις.

Qualia sint autobori πολυμοιοτης, πατχκαλεπον, ακυρταδα υλκς φα-ιλ vs αποτιμωσις, κωλοδμη, qua notantur à Marcell. προσηροου ον τομιν Cicero in Brut. 4490. vide Diony. Halic. ad Q. Aelium Tuberonem.

Pericles.

CAPVT XV.

πεινανον εν τωρα τον πατων ολλυμπιον. appellas Iulianus in Encornio Eusebia Χακιφαλος à Crat. no. in ηρισταυ appellasur, quod caput ut cepe plenum haberes, Strabonidi Cic. in Bruto Δωνον ηρανον εν γλωσση φερει.

Sileant hic ranae, tonat Olympius. Is est Pericles, is ipse est, cui Cælestis cognomen admirabilis eloquentia fecit.

Ingens huic caput magnæ mentis officina, ingenium velox, & planè igneum, mixta affabiuitate prudentia, dignum imperio virum spondent. Hic primus in foro adhibuit doctrinam, namque ab Anaxagora Physico eruditus, exercitationem mentis à reconditis, abstractisque rebus ad causas forenses, popularesque traduxit. Huius suauitate maxime hilaratae sunt Athenæ, huius libertatem, & copiam admirata, eiusdem vim dicendi, terroremque timuerunt: fulmen enim ferè dicebatur in lingua, & certè in concionibus tonabat, fulminabat, permiscebat omnia. Quin, & Thueydidem nobilissimum suæ ætatis oratorem in omnes partes versabat: vt ipse miraretur palmam sibi in manibus infringi. Quare cum r. garetur ab Archidamo Lacedæmoniorum Rege, ipse, an Pericles melior luctator esset: Ego (inquit) illum luctando profero, sed nescio, quo pacto resiliens, persuader se non cecidisse, at, ue in eam sententiam traducit multitudinem. Ex eo dominantis eloquentiæ imperium licet agnoscere. Extat nobilis ingenij monumentum apud Thucydidem, in oratio funebris, in laudem eorum, qui pro patria ocebæe unt, quam licet historicus suo finxerit stylo, credibile est tamen cum Periclis sensus deiebatte.

Thucydides.

CAPVT XVI.

Thucydides de bellicis rebus canit quodammodo classicum (inquit M. Tullius) vir ingentis spiritus, & regiæ plane eloquentiæ. Quippe Regum soboles erat, non minus genere sublimis, quam dictione. Eluxit in puero indoles, vt in speculo: Nam cum tenera adhuc ætate Herodotum pleno Theatri confessu histo-